

ЛІТЕРАТУРА

1. Ларин А.М. Расследование по уголовному делу. Планирование, организация. – М.: Юрид. лит., 1970. – 224с.
2. Лузгин И.М. Расследование как процесс познания. – М.: Юрид. лит., 1969. – 178с.
3. Герасимов И.Ф. Некоторые проблемы криминалистики // Ленинский принцип неотвратимости наказания и задачи советской криминалистики. – Свердловск: Изд-во УГУ, 1972. – С.25-37.
4. Тетерин Б.С., Трошкин Е.З. Возбуждение и расследование уголовных дел. – М. – 1997 – 237с.
5. Уголовный процесс: Учебник для студ.юр. вузов и факультетов / Басков В.И., Гуценко К.Ф., Ковалев М.А., Куцова Э.В. и др. – М.: Зерцало, 1997. – 509с.
6. Бахин В.П. Понятие, сущность и содержание криминалистической тактики. Лекция. – К, 1999. – 34с.
7. Шепітько В.Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський та російсько-український). За ред. акад. НАН України В.Я. Тація. – Харків.: Право, 2001. – 560с.
8. Тертишник В.М. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України. – К.: А.С.К., 2002.—1056с.
9. Горбачов О. Слідчі дії: термінологія, поняття, види // Вісник Академії правових наук України. – X, 1997. – Вип.2. – С. 125-130.
10. Трегубов Н.С. Основы уголовной техники. Научно-технические приемы расследования преступлений. Практическое руководство для судебных деятелей / Изд. юрид. книжного склада «Право». – Петроград, 1915. – 334с.

*В. В. Чайковська,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного та господарського права,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ПРЕДМЕТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Визначення на законодавчому рівні зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) міститься як у Господарському кодексі, так і в Законі «Про зовнішньоекономічну діяльність» (далі – Закон «Про ЗЕД»). У Кодексі (ст. 377) під нею розуміється «господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном... та/або робочою силою», а у Законі – як «діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами».

Як видно, ці визначення не передбачають участі держави у ЗЕД, адже у них йдеться про участь суб'єктів господарювання, до яких згідно з ст. 8 ГК держава не відноситься. Однак, це не відповідає реальному стану зовнішньоекономічних відносин. Не можна заперечувати зовнішньоекономічну функцію держави. Зокрема, М. Булкат, досліджуючи зовнішньоекономічну функцію держави України, виділяє її наступні елементи: 1) стимулювання розвитку національної економіки ззовні; 2) стимулювання інтеграції в світову економіку; 3) зовнішньоекономічне співробітництво; 4) участь в роботі міжнародних економічних організацій та їх об'єднань; 5) захист та забезпечення економічної безпеки, економічного суверенітету та економічної незалежності [с. 89].

З юридичної точки зору складовими ЗЕД держави постають такі напрями діяльності держави через її органи:

- 1) укладення державою міжнародних договорів з економічних питань ;
- 2) прийняття нормативно-правових актів та інших джерел національного права, що регулюють зовнішньоекономічні відносини за участю суб'єктів господарювання;

3) здійснення заходів з планування зовнішньоекономічних зв'язків та розвитку зовнішньоекономічної діяльності шляхом прийняття відповідних планових документів.

4) участь у формуванні складу та участь у діяльності органів міжнародних економічних організацій (таких як Світова Організація Торгівлі, Міжнародний Валютний Фонд тощо, членом яких є держава)..

5) існування у правовідносинах, що мають економічний характер, з іншими державами при виконанні міжнародних договорів.

Суб'єктами, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність держави від її імені у нашій державі є Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та інші органи державної влади, склад та роль яких у здійсненні державою ЗЕД є неоднаковим та потребує окремого дослідження.

Участь держави у ЗЕД відображається на зв'язку між положеннями національного законодавства про ЗЕД та міжнародним економічним правом.

Не випадково, у літературі зазначається, що «під міжнародним економічним (господарським) правом необхідно розглядати галузь міжнародного публічного права, що регулює міжнародні економічні відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права» [1, с. 19]. Зовнішньоекономічні відносини та міжнародні економічні відносини у цьому зв'язку постають як явища, пов'язані один із одним.

У міжнародно-правовій літературі зазначається, що міжнародне економічне право (далі – МЕР) необхідно розглядати у вузькому та широкому значеннях. У вузькому значенні МЕР розглядається як сукупність норм, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права. У широкому значенні МЕР – це сукупність норм, що регулюють економічні операції будь-якого роду, за умови, що останні виходять за межі однієї держави, носять транснаціональний характер [2, с. 35-36; 3, с. 197; 4, с. 225; 5, с. 22-25].

У цьому контексті має бути враховано, що участь держави у міжнародних економічних відносинах значною мірою відбувається на рівні безпосередньої участі у міжнародних економічних, інвестиційних та фінансових угодах, а також на рівні встановлення міжнародно-правових правил щодо здійснення економічної діяльності у зовнішньоекономічному просторі. В обох цих випадках можуть бути виявлені елементи міжнародного публічного та міжнародного приватного права, але здебільшого розвести чітко ці категорії в окремих актах МЕР стає неможливим. Наприклад, Міжнародна угода між Урядом України та Урядом Королівства Швеція про сприяння та взаємний захист інвестицій, підписана 15.08.1995, що набула чинності 01.03.97 р. встановлює не лише правила інвестування, але й зобов'язання держав щодо гарантування захисту інвестицій, положення щодо експропріації та взаємні відносини щодо інвестування. Поряд із цим, визначальний публічно-правовий інтерес участі держав у регулюванні та здійсненні цих відносин, найбільшою мірою наближають ці відносини до публічних.

Участь держави у ЗЕД інвестиційного характеру підтверджує й широкий склад суб'єктів цієї діяльності, а також те, що ЗЕД не є виключно господарською діяльністю, має трактуватися ширше, адже може реалізовуватись й не суб'єктами господарювання в інших формах (зокрема, у формі інвестиційної діяльності).

У зв'язку із цим доречно заперечити й думці В.В. Поєдинок, яка пояснює суперечність між широтою суб'єктів інвестиційної діяльності та обов'язковою участю суб'єкта господарювання у господарських відносинах наступним: «Інвестиції не господарюючих суб'єктів мають непостійний, епізодичний характер, а відтак не можуть бути охарактеризовані як окремий самостійний вид «діяльності» [с. 67]. Таке пояснення є вельми сумнівним. По-перше, останнє твердження не є точним за змістом. Наприклад, держава не є суб'єктом господарювання (про це прямо зазначено у ст. 8 ГК), але навряд чи можна говорити про те, що інвестиційна діяльність держави не має постійного характеру. По-друге, той факт, що для окремих негосподарюючих суб'єктів інвестиційна діяльність не є основною, жодним чином не спростовує відмінність логічного кола інвестиційної діяльності від логічного кола господарської діяльності.

Як видається, у цьому разі дослідники господарського права йдуть хибним шляхом – замість обґрунтування того, що коло видів діяльності, які регулюються господарським правом та призводять до виникнення господарських відносин, ширше за господарську діяль-

ність, вони намагаються безпідставно розширити зміст господарської діяльності. Участь держави у ЗЕД це достеменно спростовує.

Віднесення до ЗЕД інвестиційної діяльності за участі держав– нерезидентів, що передбачає капіталовкладення в економіку України, а також інвестиційної діяльності вітчизняних учасників господарських відносин щодо капіталовкладень в економіки інших держав має важливий практичний аспект. Іноземні держави у цих відносинах також стають учасниками ЗЕД. Саме у цих відносинах виникають специфічні регулятори МЕРП щодо гарантування та взаємний захист інвестицій, специфічні вимоги національного законодавства щодо дозволеного порядку інвестування за межі України, державних гарантій захисту іноземних інвестицій, реєстраційного порядку іноземного кредитування та інші специфічні положення, що відрізняють зовнішньоекономічну інвестиційну діяльність від інвестиційної діяльності у внутрішньогосподарському обігу України.

Висновок. Зовнішньоекономічну діяльність доречно розглядати у двох аспектах: як ЗЕД держав та ЗЕД учасників господарських відносин. У такому значенні вона стає предметом бінарного регулювання господарського та міжнародного економічного права.

Здійснюючи ЗЕД держава виступає у безпосередні господарські відносини через свої органи, а також формує загальне поле зовнішньоекономічної діяльності, виступаючи її регулятором та гарантом захисту прав та законних інтересів суб'єктів цієї діяльності.

Виведення держави з кола суб'єктів ЗЕД заважає цілісно та об'єктивно розглядати зміст сучасних господарських відносин, особливо на їх міжнародному економічному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тынель А. Курс международного торгового права / Тынель А., Функ Я., Хвалеи В. – Минск: Амалфея, 2000. – 2-е изд. – 704 с.
2. Шумилов В. М. Международное экономическое право в эпоху глобализации / В. М. Шумилов. – М.: Международные отношения, 2003. – 272 с.
3. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть: учеб. для студентов юрид. фак. и вузов / И. И. Лукашук. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – 432 с.
4. Антонович М.М. Міжнародне публічне право / М. М. Антонович. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. – 308 с.
5. Опришко В. Ф. Міжнародне економічне право: Підручник. – Видання друге, перероблене і доповнене. – К.: КНЕУ, 2003. – 311 с.

А. Р. Чанишева,

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ДІЯ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ЧАСІ ЩОДО ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Кодифікацією цивільного законодавства та прийняттям Цивільного кодексу було завершено формування в Україні цивільного законодавства, що відповідає умовам ринкової економіки.

Почався етап його удосконалення в напрямках надання йому більшої доцільності та формальної визначеності. Проте, якщо звернутись до проблеми дії актів цивільного законодавства у часі, то уже при першому наближенні помічається, що законодавство не дає однозначної відповіді на запитання, які виникають у процесі правозастосування.

З огляду на викладене звернення до проблеми виникнення зобов'язальних правовідносин слід визнати актуальним.

Особливу увагу у зв'язку з тлумаченням і застосуванням частини першої ст. 5 ЦК привертають цивільні правовідносини щодо забезпечення виконання зобов'язань, а також цивільні правовідносини, в рамках яких реалізується цивільно-правова відповідальність. Їх особливість полягає в тому, що їх виникнення ставиться під умову виникнення обставин, стосо-